

learning of reality and identify it as part of human reality. It extends the information channels of influence, creating favorable conditions for cognitive activity, provides a new development of interactive learning in practice allows for the implementation of an individual approach. Effective factor of multimedia narrative is its interactivity, adaptability, based on the use of networked information technologies, including cloud technology resources, flexible learning modules, distance learning, providing interactivity, continuity, democracy, and personal orientation training.

Narrative multimedia training is defined as a teacher interactions with students in which the rational and logical, emotional and sensory characteristics of information transferred to and absorbed not only through verbal, but also other information channels using information and communication technologies, making it possible to extend, enlarge, update a number of meanings and nuances that arise in the course of new knowledge. Narrative multimedia learning is characterized by a certain level of creativity that makes possible different ways of structuring, transmission and presentation of information. Therefore, a characteristic feature of teacher training to a multimedia narrative learning is fostering the skills of critical perception of information in the media space and enriching the experience of creative activity, forming of creating imaginative world skills using information and communication technologies. This approach is based on the magnitude of attracting students to the creation of information products as a necessarily step in the process of development of information and communication competency and media competency, which is of particular importance in the modern media space – an integral environment used for storage, transmission and presentation of information or data.

Key words: *narrative study, multimedia narrative learning, multimedia narrative, narrative technique, media space, media competence.*

УДК 7.011:37.036

О. А. Хом'як

Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Розглядаються психолого-педагогічні особливості виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів. Акцентується увага на тому, що посилення естетичного аспекту в змісті професійної освіти дозволить забезпечити одночасне включення емоційної та інтелектуальної сфери в процес професійної підготовки, тим самим змінити духовний світ студентської молоді і увявлення про власну майбутню педагогічну діяльність. Автор робить висновки про те, що студентський вік є найбільш чутливим періодом для виховання естетичних смаків, розвитку ціннісно-сміслових структур свідомості особистості й характеризується як завершальний етап підготовки до вступу в самостійну професійну діяльність.

Ключові слова: *виховання естетичних смаків, студенти педагогічних університетів, психолого-педагогічний аспект.*

Постановка проблеми. В сучасному українському суспільстві, у зв'язку з виконанням вищою школою економічної, соціально-підготовчої функції, зростає роль студентства в суспільному, культурному житті. Від рівня його

підготовленості в системі вищої освіти, вихованості, культури, залежить майбутнє країни.

Безперечно, головним інтегратором, центральною ланкою в педагогічному процесі є особистість студента. Політико-економічні перетворення, які відбуваються сьогодні в державі стають причиною падіння моралі серед молоді, зниження рівня естетичної культури. За таких умов виховання естетичних смаків набуває важливого значення у зв'язку з духовним, моральним, культурно-ціннісним самовизначенням студентів у процесі навчання та виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема естетичного виховання молоді розглядається під різними кутами зору в працях таких філософів, педагогів, психологів, як Б. Ананьєв, В. Андрущенко, Є. Бистрицький, Л. Божович, Ю. Борєв, Г. Васянович, Л. Виготський, О. Духнович, М. Каган, Н. Калашник, Л. Левчук, О. Леонтєв, А. Макаренко, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Отич, Г. Падалка, С. Рубінштейн, О. Семашко, В. Сухомлинський, Г. Шевченко та ін.

Окремі аспекти проблеми естетичного виховання майбутнього вчителя знайшли відображення в працях С. Вітвицької, О. Дубасенюк, О. Красовської, А. Комарової, М. Левківського, М. Лещенко, Л. Масол, Г. Петрової, В. Подрезова, О. Рудницької, Л. Хомич, Г. Фешиної та ін.

Питання вдосконалення навчально-виховного процесу у вищій школі розглядають Г. Ананьєв, С. Архангельський, А. Алексюк, В. Бех, Є. Бондаревська, Г. Васянович, М. Євтух, З. Єсарєва, І. Зязюн, Н. Ничкало, Ю. Пелєх, Л. Хомич та ін.

Метою публікації є дослідження особливостей виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні постає гостра необхідність підходу до студентства як особливого феномена в соціальній структурі суспільства. Варто зауважити, що особистість молодої людини в період соціального становлення, соціально-психологічного дозрівання, набуває певних специфічних особливостей. Це, насамперед, вікові (період юності), соціальні й соціально-психологічні риси, характерні для даної соціальної групи. Наша увага до студентів педагогічних університетів, як соціальної групи, дослідження їх особливостей, динаміки, змін у процесі соціально-естетичного виховання пояснюється тим, що дана соціальна група характеризується, з одного боку, відносною стійкістю й усвідомленим самоконтролем, а з іншого боку, тривалими психологічними процесами формування самосвідомості, власного «Я». Вважаємо, що згадані ознаки

мають ефективний вплив, оскільки незавершеність соціально-психологічних процесів створює відкритість для сприйняття й засвоєння особистістю пропонованих соціальних, естетичних норм і цінностей, стійкість позиції сприяє їх закріпленню, формуванню переконань, світогляду особистості.

Ми переконані, що здійснення підходу у виховному процесі з позиції культурних цінностей, естетичних смаків передбачає відмову від нав'язування визначених естетичних орієнтацій, установок, переконань будь-якого визначеного напрямку. Натомість, акцент робиться на духовно-моральний, інтелектуальний, естетичний розвиток особистості на основі засвоєння нею духовного, культурного багатства, накопиченого світовим суспільством. Також ми вважаємо, що виховання естетичних смаків майбутніх учителів, розширення їх світоглядних орієнтирів, формування морально-естетичних ідеалів і переконань, сприймання світу та прагнення до його зміни за законами краси стануть можливими, коли на всіх етапах системи освіти розширене відтворення духовних пріоритетів стане основою викладання.

У нашому дослідженні ми підтримуємо найкращі культурні традиції духовного спадку, де естетичний смак є еталоном поведінки, орієнтиром у культурному житті особистості й виявляється в процесі об'єкт-суб'єктних і суб'єкт-суб'єктних стосунків.

«Естетика в сучасному суспільстві є невід'ємною складовою духовного життя, мистецтва, яке вдосконалює людину, робить її вільною, творчою, духовно багатою» – стверджує Г. Васянович [1, 35].

Ми погоджуємося з думкою професора і вважаємо, що виховання естетичних смаків у студентів сприятиме їх особистісному розвитку, збагаченню духовних та культурних інтересів, розкриттю творчості й виявленню найважливіших людських якостей.

Студентство можна визначити як групу молодих людей, які об'єднані виконанням значимих для суспільства навчальних і соціально-підготовчих функцій, мають спільність побуту, психології, системи цінностей і готується до виконання соціальної ролі інтелігенції в суспільстві. Згадані функції розкривають найважливіші характеристики студентства, адже визначаються економічно значимими, такими, що мають високий соціальний престиж, підвищуючи, відповідно, вимоги до молоді. Вони завжди виступають у соціалізованій формі і, з часом, переходять у висококваліфіковану трудову діяльність.

Особливості виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів визначається також специфікою соціалізації у ВНЗ. Це набуття молоддю нового соціального стану, включення в систему вищої школи,

залучення до культурно-художнього середовища. Такі зміни сприяють докорінній перебудові зовнішнього і внутрішнього змісту їх соціального статусу. При цьому виникає сприятливий період для формування особистості студента. Наступним етапом є «вторинна соціалізація», що виражається в підготовці студентів до виконання своїх майбутніх соціальних ролей. І, зрештою, «вростання» випускника в новий соціальний стан «інтелігенції».

У контексті нашого дослідження важливості набуває такий стан особистості студентства, як «соціальна незавершеність», який характеризує молодь з позиції внутрішньо напруженої, динамічної, суспільної групи, що позначається на характері розвитку її естетичної культури. Прагнення до новизни, ідеалізм, емоційність сприяють поглибленню сприйняття мистецтва молоддю, посиленню естетичного впливу.

«Вищий навчальний заклад призначений не тільки для оволодіння студентами знаннями, а й для розвитку і відтворення культури» – переконує професор С. Вітвицька [2, 144].

Дійсно, в юнацькі роки значно розширюється коло духовних потреб, вони характеризуються більш глибокою потребою морального й естетичного переживання. Юнаки і дівчата визначають для себе моральні принципи і відчують потребу слідувати їм. Молоді люди наполегливо прагнуть визначити власне місце в житті, в реальних суспільних відносинах. У зв'язку з цим, вони тяжіють до соціальної творчості, усвідомлюють і збагачують себе культурно-ціннісними, естетичними переживаннями, почуттями.

Психологічною особливістю даного віку є гостре бажання творчого прояву своєї особистості та індивідуальності. Така потреба молодої людини в самовдосконаленні виявляється в наполегливих бажаннях, прагненні до ідеалу, тому стимулює практичну діяльність.

У віковому відношенні студентству відповідає період юності. Тому, в нашому дослідженні важливо охарактеризувати даний віковий етап і визначити його специфічні особливості.

У вітчизняній психологічній і педагогічній науках розробкою вікової періодизації займались Е. Еріксон, Л. Виготський, Д. Ельконін, Б. Ліхачов, І. Підласий та ін., які встановили хронологічні межі періоду юності 14 (15) – 18 років, схарактеризувавши його як період між дитинством і дорослістю.

Важливо під час дослідження юності враховувати біологічний, психічний, соціальний аспекти і суб'єктивний вік, оскільки вони складають загальну характеристику даного періоду.

Розглядаючи юнацький вік у контексті *біологічного аспекту*, слід зауважити, що він співпадає із завершальним періодом фізичного розвитку

молодого організму, статевого дозрівання. Л. Виготський стверджує, що в цей період відбувається формування останньої третини ваги головного мозку людини, сповільнюється ріст, встановлюються загальні пропорції тіла, збільшується м'язова маса, підвищується працездатність. Згадані ознаки усвідомлюються й відбиваються, насамперед, на самооцінці й самосвідомості особистості [3].

Психологічний аспект юнацького віку вирізняється максималізмом, завищеною самооцінкою, вимогливістю до оточуючих і, одночасно, конформізмом, цинізмом, низькою самокритичністю. Це пояснюється зміною окремих уявлень, перевага яких визначає напрям думки й характеру людини. Зауважимо, що цей період характеризується також вагомими змінами в розвитку психічних функцій. Такі пізнавальні психічні процеси, як увага, пам'ять і мислення розвиваються хвилеподібно (зони спаду і підйому). Високим рівнем характеризуються пам'ять і мислення, натомість увага має низький показник. Здійснюється диференціація інтересів, активно розвиваються спеціальні здібності, що пов'язані зі сферою майбутньої професійної діяльності.

Як особлива *соціальна* група, студентська молодь вирізняється своїм особливим стилем життя, специфічними манерами поведінки та мовлення, характерними смаками й інтересами.

Незважаючи на ускладнення й загострення соціально-економічних і суспільних проблем, появу нових, сучасних установок, поляризацію поглядів, ціннісних орієнтацій, пов'язаних із нестабільністю суспільного життя, всі вищевказані особливості студентського віку можемо спостерігати й у молоді XXI століття.

I. Кон переконує, що найважливішим психологічним процесом періоду юності є становлення самосвідомості людини і стійкого образу «я», що пов'язано із *суб'єктивним* (пережитим) віком особистості [4]. Ми поділяємо точку зору відомого вченого і вважаємо, що підвищення інтересу до самого себе є результатом усього попереднього психічного розвитку. Певні ознаки змужніння, дорослішання, ми спостерігаємо завдяки віковим фізіологічним процесам, що проявляються особливим соціальним символом. Також до особливостей юнацького віку ми відносимо розвиток інтелекту, зростання самостійності та самоврядування. Завдяки переважанню в інтелектуальній сфері абстрактно-логічного мислення молоді люди набувають схильності теоретизувати, абстрагувати, тяжіють до винахідливості. Емоційна сфера стає відкриттям власного внутрішнього світу. Молоді люди трансформують свої емоції (не пов'язані з конкретними подіями) у власний стан, занурюючись у

переживання, стають досить чутливими й уважними до психологічних проблем. Таким чином, на основі зовнішнього фізичного світу вони втілюють власний суб'єктивний досвід.

У студентські роки формуються пізнавальні і професійні інтереси, потреба в праці, суспільна активність, здатність будувати життєві плани. Юність – напружений період «...пов'язаний із різкою зміною внутрішньої позиції, коли спрямованість у майбутнє стає основною рисою особистості» [5, 510].

Таким чином, психологічний зміст цього періоду життя пов'язаний із розвитком самосвідомості, вирішенням завдань професійного самовизначення і переходом до дорослого життя [6].

Проведене нами опитування студентської молоді педагогічного університету визначило, що найбільш актуальними на цьому етапі для них є потреби у:

- володінні високою соціальною активністю, цілеспрямованістю й наполегливістю;
- мобільному пристосуванню до швидкозмінних умов життя, умінні орієнтуватися в економічній, соціально-політичній обстановці, збереженні своєї світоглядної позиції;
- орієнтації на власні потреби та інтереси;
- здатності до постійного розвитку власних професійних якостей.

Аналіз даних потреб черговий раз підтверджує необхідність соціально-естетичного виховання в даному віці, оскільки молодь потребує в культурному розвитку до згаданого переліку не вносить, вважаючи її, очевидно, менш актуальною.

Цікаво й те, що в соціальному й біологічному планах, розвиток особистості юнака в загальних вікових межах протікає також нерівномірно. Тому, в різних ситуаціях молоді люди проявляють різний ступінь серйозності й відповідальності, що провокує неоднакове, непослідовне, часом передчасне засвоєнням «дорослих» ролей.

І. Котова та Є. Шиянов вважають, що саме в юнацькому віці здійснюється «...перехід від світу дитинства до світу дорослих, до автономної моралі, до морального дозрівання» [7, 14]. Ми погоджуємося з думкою вчених і вважаємо, що в молодих людей даного віку дійсно відбувається співвіднесення власних інтересів, моральних принципів із суспільними і цей процес взаємопов'язаний із формуванням світогляду й життєвої позиції особистості.

У контексті досліджуваної нами проблеми важливо окреслити потребу особистості у становленні світогляду, яка в юності набуває вагомого

значення. Цьому передують нагромадження значного обсягу знань (когнітивні передумови), а також здатність до теоретичного мислення, узагальнення, усе це сприяє формуванню системи переконань, ціннісних орієнтацій. Зауважимо, що процес засвоєння переконань є особистісним, свідомим, і ґрунтується на теоретичному і практичному ставленні до світу. Світоглядні проблеми пов'язані з пошуком наповнення змісту життя й життєвих цілей, обрання життєвого шляху, соціального стану і шляхів його досягнення, самооцінки й оцінки оточення, засвоєння досвіду попередніх поколінь, і наповнення ним власного, усвідомлення себе частиною цілого, власної неповторної індивідуальності через самоаналіз і рефлексію стають елементами соціального й особистісного самовизначення.

Висновки. Таким чином, спостерігається тенденція до усвідомлення майбутніми вчителями власного «Я». Потреба «знайти себе» в сучасних умовах переважає над потребою молоді в культурному, естетичному розвитку, вважаючи естетичне – другорядним.

Ми переконані, що посилення естетичного аспекту в змісті професійної освіти дозволить забезпечити одночасне включення емоційної та інтелектуальної сфери в процес професійної підготовки, тим самим змінити духовний світ майбутніх педагогів і уявлення про власну майбутню професійну діяльність.

Студентський вік є оптимальним для виховання естетичних смаків, розвитку ціннісно-сміслових структур свідомості особистості й характеризується як завершальний етап підготовки до вступу в самостійну професійну діяльність. Сформовані в цьому віці естетичні установки проявляться в майбутньому ціннісними орієнтаціями в практичній діяльності і поведінці особистості. Адже вищий навчальний заклад ставить перед собою завдання не лише передати спеціальні знання, уміння і навички, а й сприяти вихованню загальнолюдської культури, формуванню духовності майбутнього педагога, який допоможе прийдешньому поколінню, майбутньому державі, прилучитися до красивого, відтворювати прекрасне в мистецтві, праці, побуті, людських взаєминах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васянович Г. П. Естетичні погляди Г. Гегеля / Г. П. Васянович / Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку : збірник наукових праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 560 с.
2. Вітвицька С. С. Естетичне виховання майбутнього вчителя в контексті ідей В. О. Сухомлинського (1918–1970) / С. С. Вітвицька // Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку : збірник наукових праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – 560 с.

3. Выготский Л. С. Проблема возраста // Семейный арх. Л. С. Выготского. – 1934. – 95 с. Рукопис ; Проблема возрастной периодизации детского развития // Вопр. психол. – 1972. – № 2. – С. 114–123.

4. Кон И. С. В поисках себя. Личность и ее самосознание / И. С. Кон. – М. : Политиздат, 1984. – 336 с.

5. Педагогічний словник / за редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М. Д. – К. : Педагогічна Думка, 2001. – 516 с.

6. Психология: Словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.

7. Шиянов Е. Н. Развитие личности в обучении : учеб. пособие для студ. пед. вузов / Шиянов Е. Н., Котова И. Б. – М. : Изд. центр «Академия», 1999. – 288 с.

РЕЗЮМЕ

О. А. Хомьяк. Особенности воспитания эстетических вкусов у студентов педагогических университетов как психолого-педагогическая проблема.

Рассматриваются психолого-педагогические особенности воспитания эстетических вкусов у студентов педагогических университетов. Акцентируется внимание на том, что усиление эстетического аспекта в содержании профессионального образования обеспечит одновременное включение эмоциональной и интеллектуальной сферы в процесс профессиональной подготовки, чем изменит духовный мир студенческой молодежи и представление о своей будущей педагогической деятельности. Автор делает выводы о том, что студенческий возраст – это наиболее чувствительный период для воспитания эстетических вкусов, развития ценностно-смысловых структур сознания личности и характеризуется как заключительный этап подготовки ко вступлению в самостоятельную профессиональную деятельность.

Ключевые слова: воспитание эстетических вкусов, студенты педагогических университетов, психолого-педагогический аспект.

SUMMARY

O. Khomiak. The peculiarities of the aesthetic tastes upbringing in students of the pedagogical universities as a psychological-pedagogical problem.

The psychological-pedagogical peculiarities of the aesthetic tastes upbringing in students of the pedagogical universities are considered. We focus attention on the fact that strengthening of the aesthetic aspect in the content of vocational education will guarantee simultaneous inclusion of emotional and intellectual sphere in the process of professional training and thereby change the students youth' spiritual world and idea about their future teaching career.

Today we have an urgent necessity of finding the approach to students as the special phenomenon in social culture of society. It is necessary to note that a young person acquires certain special features during the period of social formation, social-psychological maturation. These are, first of all: age (period of youth), social and social-psychological features, typical for the given social group. Our attention is paid to the students of pedagogical universities as the social group. According to the investigation of their features, dynamics, changes in the process of social-aesthetic education is explained by the fact that given social group is characterized by the relative stability and realized self-control on the one hand, and by the prolonged psychological processes of self-consciousness, one's self formation on other hand.

The author stresses that above-mentioned features have effective influence because incompleteness of social-psychological processes creates openness for perception and mastering of proposed social, aesthetical norms and values by a person. The stability of a

position promotes consolidation, formation of convictions, personality's world outlook. That is why the student's age is the most sensitive period for aesthetic education, development of axiological structures of the personality's consciousness and it is characterized as the final stage of preparation for entry into an independent professional activity. After all, the aim of the institution of higher education is not only to convey special knowledge, abilities and skills, but also promote the development of human culture, the formation of spirituality of future teachers who will help the next generation, the future of the state, to join beautiful, reproduce the beautiful in art, in work, life, human relationships.

Key words: *aesthetic education, students of pedagogical universities, psychological and pedagogical aspect.*

УДК 37.011

С. В. Шмалей

Крымский инженерно-педагогический университет,

Т. И. Щербина

КВНЗ «Херсонская академия непрерывного образования»

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье определены характеристики интеллектуальной культуры специалиста: овладение вариативной методологией и приемами эвристической работы, гибкость и адаптивность мышления, способность быстро ориентироваться в профессиональной проблематике. Раскрыты следующие функции интеллектуальной культуры: когнитивная, конституирования и передачи понимания, регулятивная, коммуникативная, формирование творчески мыслящей личности, гуманистическая, самореализации сущностных сил человека. Выявлено, что структура интеллектуальной культуры объединяет составляющие: интеллектуальную компетентность, систему интеллектуальных умений и способностей, систему интеллектуальных убеждений на основе интеллектуальной саморефлексии, систему интеллектуальных качеств.

Ключевые слова: *интеллектуальная культура, интеллектуализация, интеллектуальная компетентность, конструктивность, интеллектуальные убеждения, интеллектуальная саморефлексия.*

Постановка проблемы. Формирование соответствующего эпохе уровня интеллектуального развития человека, обеспечение его умением ориентироваться в окружающем социальном хаосе, чтобы отыскивать собственный путь (как основная социальная функция образования), – это, по утверждению Х. Ортега-и-Гассета, связывается с культурой. Культурный человек – интеллектуал, занимающий активную жизненную позицию. Образование должно быть подчинено не столько процессу простого освоения знаний, сколько задаче развития интеллектуальной культуры, которая «... ничего общего не имеет с *многознанием*. Интеллектуальная культура характеризуется не только объемом имеющихся у индивидов знаний, но и отчетливым пониманием того, чего он не знает, но должен